

MIZSER ATTILA

KONTÚROK

SZOLLÁTH DÁVID MÉSZÖLY MIKLÓS-MONOGRÁFIÁJÁRÓL

„Másnap – mint mindig – az ősházban is új nap kezdődik.”
(Mészöly Miklós)

Hogy mi alapozza meg a bizonyos szögből, perspektívából szemrevételezett tárgy vagy korpusz láthatóan összeköthető pontjait, az nem egyszerű kérdés. Ugyanis nem mindig lényeges, hogy mi határozza meg magát a környezetet, és mi a tulajdonképpeni látványt. Így vagyunk, így járunk a mérhetőbb poétikai teljesítményekkel és az életművekkel egyaránt. Nem történt, történik ez másként Mészöly Miklós kapcsán sem. Mit kezdhetünk az értelmezői szándékkal és hatástörténettel? Különösen, ha akaratlanul is, de egy évfordulóhoz értünk.

Hasonló kérdések bizonyára megfogalmazódtak, felvetődtek Szolláth Dávidban is, amikor grandiózus monográfiájának a megírásába kezdett. Vagy pontosabban, amikor be kellett fejeznie azt. A műfaj vállalt, az megjelenik a cím alatt, és ezt a közel 800 oldalas terjedelem sem teszi megkérdőjelezhetővé, kérdésessé. Monolit. Mondhatjuk, méltó, ajánlatos a szerzőhöz köthető életmű kapcsán. Hisz nem lehet foghegyről venni, pár szóval elintézni azt. Példának okáért a magyar irodalomban Balassa Péter a prózafordulat levezetésére tesz kísérletet a Mészöly-epika kapcsán. Szolláth munkája megalapozott és kellően argumentált, „befejezett”, már amennyire egy ilyen munka lekerékített és egyben lezárt lehet. Tudjuk persze, hogy nem, de kellett. És ezt a kihívást a szerző meri, érzi és tudja is vállalni. Nem görcsöl bele. Belegörcsölgethetne. Nem feszíti túl. Túlfeszíthetné. De... De nem.

Ellenben lehetnének nehezítő körülmények. Előzmények. Így Thomka Beáta a Kalligramnál, a *Tegnap és Ma* sorozatban megjelent, Mészölyről született könyve (1995). Ahol inkább Mészöly Miklós irodalomtörténeti jelentősége és személye volt és/vagy lett a dominánsabb, a vezető narratíva, az alkotóra fókuszáló tendencia, vagyis hogy pedánsabban fogalmazzunk: az irány, amely meghatározóan szervezi a kötetét. Az alkotó és a szubjektum kerül itt a centrumba. A szerző személye köré teremődik a szövegvilág, a kohézió, amit létrehozott, és amit az írásai határolnak. A kanonikusnak számító mészölyi epika, és a szerző pozíciója. De Szolláth Dávid itt vált. Ő az írói életmű alakulástörténetére, a pálya fordulataira, a kortárs magyar irodalmi folyamatokra, a hatásokra teszi a hangsúlyt, mégpedig annak a Mészöly műveiben, szövegeiben megjelenő sokszínűségére. És természetesen ezt több példával is szemléletesen alátámasztja, igazolja. Gondolhatunk itt a gazdag hagyománytörténeti áttekintésre, a Mészöly által alkalmazott műformák változatosságának bemutatására, vagy a Grendel-olvasatokra/-értelmezésekre. A Mészölytől, Mészölyről elérhető, az életművet ke-

retező magánszövegek feldolgozására – itt megemlíthetjük Szigeti László értékes munkáját, amely a Mészöly-életmű utógondozása szempontjából kétségtelenül megkérdőjelezhetetlen, megkerülhetetlen.

Szolláth három alkotói korszakot különít el (*Hosszú pályakezdetés, A műforma felbontása, Kései változatok*). Ezekben belül jó érzékkel talál a továbbgondolásra alkalmas mozzanatokra. A *Pontos történetek...* viszonylatában például a Polcz–Mészöly munkakapcsolat kérdéseire. A *Film* összehasonlító olvasatának lehetőségeire. Az „áltörténelmi regények” vagy a „mágikus realista” történetalakítás hatás-történeti vonatkozásaira a mai prózában.

De sok kérdés marad még így is függő, megoldatlan. Mi lett a befutó? És mennyire befutó az, amit annak gondoltunk? *A Saulus? A Pontos történetek...? A Film? A Megbocsátás? Az atléta halála?* Folytathatnánk a felsorolást. Kell-e erre válaszolni? Lehet-e? Kell-e még egy összegző tanulmány, monográfia? Pontos történetek útközben? Mindenesetre olyan életművet, olyan életműről olvashatunk itt, melynek írója számára minden lehetőség, apparátus adott volt. Egy autonóm világ fel-térképezése.

Úgy Mészölyé, és talán úgy Szolláthé. Összehasonlíthatatlanul megközelíthető. Ezek egy meghatározott helyről szemlélt tárgy, test világos pontjait összekötő vonalak, amelyek az adott környezetből tisztán emelik ki a látványt. Az elmondhatóság terét. Ahonnan akár a dolgok helyükre is kerülnek, kerülhetnek. Miközben a hiány rendkívüli módon szorította őket valami felé. De az éles kontúr miatt a főalak már messziről jól észrevehető. Azonosítható. A környezet, a látvány tartománya.

Tudjuk, Mészöly bizonyos értelemben talán mindig időszerűtlen lesz, de ez mintha az előnyére válna. Az egyik nap vág. A másik nap ragaszt. Száz körül is. Ez a szerző, a monográfus érdeme.

(Jelenkor, Budapest, 2020)

